

Att utveckla läromedel

**för elever
med lindrig
utvecklingsstörning**

Att utveckla läromedel för elever med lindrig utvecklingsstörning

Tillgänglighet

Varje läromedel har en viss grad av tillgänglighet. Tillgängligheten beror på läromedlets grafiska form, bildernas utformning och placering, hur innehållet presenteras, språkets svårighetsgrad samt vilket medium som används. För elever med lindrig utvecklingsstörning är tillgängligheten av avgörande betydelse för att kunna ta till sig ett läromedel.

Utveckla läromedel

I den här broschyren kommer vi att lite närmare beskriva hur läromedel för elever med lindrig utvecklingsstörning kan vara utformade för att passa elevgruppen.

Läroplanen

Läroplanen för grundskolan 2011 innebär nya krav och förväntningar på både lärare och elever. Kursplanerna har blivit tydligare bland annat gällande centralt innehåll och kunskapskrav. Även gymnasieskolan kommer att få en ny läroplan.

Stort behov

Det finns ett stort behov av läromedel för elever med lindrig utvecklingsstörning på alla stadier. Äldre elever kan ibland bli hänvisade till att arbeta med läromedel för lägre årskurser – läromedel som inte alls stämmer med deras mognadsnivå.

Tsunamin

Den 26 december 2004 sköljde en jättevåg in över sydöstra delen av Asien. Indonesien, Sri Lanka, Indien och Thailand drabbades mycket hårt.

Vågen bildades av en jordbävning djupt under havsytan. Havsbotten lyftes upp. Då lyftes också vattnet och rusade mot kusterna.

Flera tusen svenskar låg tillsammans med andra turister och solade på stränderna.

De såg en väldig våg långt ute på havet. Men där var det djupt vatten och vågen var inte så hög. När vågen kom närmare stranden blev det grunt.

Vågen växte och blev 10 meter hög och sköljde över stranden. Vattnet slog sönder hotell och flyttade stora fiskebåtar långt upp på land.

De människor som inte hann undan till platser som låg högre upp sköljdes iväg av vågen. På några minuter förvandlades semestern till en mardröm.

Mer än 200 000 människor omkom vid tsunamin. Bland alla omkomna fanns 543 svenskar.

Hjälparbetet från Sverige kom så småningom igång men regeringen fick mycket kritik för att det inte gick snabbt nog.

Hus som blivit förstörda av tsunamin.

Sugen på en upplevelse utöver det vanliga?

Erbjudande!

Vill du se Stockholm från luften?
 Vi erbjuder en resa med helikopter där du kan se vår huvudstad ovanifrån.
 Resan tar 1,5 timme.
 Vi landar på Djurgården där vi njuter av utsikten och avnjuter en underbar picknick-korg.

4000:- (För fyra personer inkl. picknick-korg)
 Erbjudandet gäller från 1 maj till 31 juli.

Vi lyfter och landar vid Storhamnen i Södertälje.

Mer information hittar du på hemsidan www.helikopterflygarna.se
 Boka på hemsidan eller via telefon 08-807854321

Vid handlar annonsen om? _____
 Under hur lång tid gäller erbjudandet? _____
 Var startar resan? _____
 Vid kostar resan? _____
 Var kan man få mer information? _____
 Skulle du vilja göra en sådan resa? Varför? Varför inte? Skriv i din skrivbok!

Ett exempel på hur en sida i en svenskabok för lite äldre elever med lindrig utvecklingsstörning skulle kunna se ut. Här gäller det för eleven att hitta relevant information i en annons.

Grafisk form

Läromedlet bör vara konkret och tydligt upplagt så att eleverna lätt kan orientera sig.

Tänk på följande:

- Använd en konsekvent layout. Det är bra om många sidor blir likartade.
- Använd ett fåtal, tydliga komponenter, t.ex. rubrik, text, bild, övningar.
- Använd helst samma teckensnitt i hela läromedlet.
- Använd korta rader, 6–10 ord är lagom.
- Använd vänsterställd marginal.
- Öka radavståndet något.

Låt gärna delar av sidan vara tom. Det lugnar ner layouten och framhäver det som är viktigt.

Bild

- Använd gärna många relevanta bilder.
- Placera bilderna i anknytning till den text de illustrerar.
- Använd bildtexter som beskriver vad bilden föreställer.
- Undvik dekorationsbilder som saknar betydelse.

Så här skulle en sida i en matematikbok för grundsärskolan skolår 7-10 kunna se ut.

- Hur många av böckerna i bokhyllan handlar om hundar?
- Hur många procent blir det?
- Hur många procent av fotosramorna är röda?
- 50% av pennorna på skrivbordet är gula, hur många procent är det kvar?
- Hur många blommor är gula?

Innehåll

Många av eleverna behöver tid för att lära in och befästa sina kunskaper. De lär sig i allmänhet med utgångspunkt i sin nära omgivning och nuet.

Tänk på följande:

- Skriv så att eleverna förstår – all information ska tydligt framgå i texten.
- Undvik att ge underförstådd information.
- Anknyt till elevernas verklighet.
- Låt det centrala i texten framgå tydligt.
- Förklara viktiga ord löpande.
- Förmedla viktig information i korta sekvenser.
- Gör inte texten alltför informationstät.
- Repetera ofta.

Språk

Alla läromedel gynnas av ett tydligt och lättläst språk. Detta gäller i synnerhet läromedel för elever med lindrig utvecklingsstörning.

Lättlästa texter

- är inte särskilt långa
- har ett personligt tilltal, dvs. en föfarröst
- innehåller omväxlande korta och långa meningar
- innehåller satskonnektorer, dvs. ord som används för att markera relationer mellan satser, t.ex. *eftersom, därför att, och, trots att, sedan, även*
- undviker främmande ord
- undviker passiv form
- undviker abstrakta begrepp
- undviker metaforer eller bildspråk
- använder praktiska exempel
- har begrepp som *flera* eller *många* istället för stora tal
- har inga inskjutna bisatser.

Ett tips

I boken *Vad är lättläst?* av Ingvar Lundberg och Monica Reichenberg (SPSM 2008) kan du läsa mer om hur du kan göra dina texter lättlästa. Det är lätt att tro att en text med många korta meningar är lättare att läsa än en text med längre meningar. Så är inte alltid fallet. Genom att använda satskonnektorer som *och* eller *därför att* gör du texten mer lättillgänglig och sammanhängande för läsaren. Se exemplet nedan som är taget från boken.

*”Lisa cyklar. Lisa cyklar fort. Lisa ser en å. Lisa kan inte stanna.
Lisa faller i.”*

Är svårare att läsa än:

”Lisa föll i ån därför att hon cyklade för fort och inte kunde stanna.”

Flera medier

Det finns ett stort behov av att konkretisera undervisningen. Man kan med fördel använda dator, filmer och laborativa komponenter.

Boken har fortfarande en stark ställning i grundsärskolans undervisning eftersom eleverna gärna vill ha en egen bok att jobba med.

Arbetsuppgifter

Arbetsuppgifter ska vara tydligt kopplade till den text de behandlar. De kan gärna repetera textens innehåll. Uppgifterna kan både vara enklare ifyllnadsuppgifter och lite mer krävande uppgifter där eleverna tolkar eller analyserar. Det viktigaste är att de är utformade så att eleverna själva kan förstå och arbeta med dem.

Tänk på följande:

- Ge klara och tydliga instruktioner till arbetsuppgifterna.
- Låt det vara tydligt vad som förväntas av eleverna.
- Gör hellre flera korta uppgifter än en lång med flera olika moment.
- Resultatet bör vara synligt för eleverna. Det är positivt och motiverande att få ett bevis på sin egen prestation.

Kombinera medier

Många elever jobbar gärna med läromedel som består av både trycksaker och övningar på datorn. I svenska kan det handla om att läsa och lyssna på en text, träna läsförståelse och att arbeta med lucktexter. I matematik kan datorn användas till att befästa kunskaper och i engelska kan man med fördel använda ord, bild och ljud för att lära sig ord och fraser.

Det är ofta en fördel att kombinera bok, dator och andra medier eftersom det ger goda möjligheter till repetition. Eleverna kan då arbeta med nästan samma uppgifter på flera sätt. Det innebär inte nödvändigtvis att man måste producera ett avancerat datorprogram för att hjälpa eleverna med deras inläring. Det kan räcka med standardkomponenter som är lätt åtkomliga för dig som är läromedelsproducent.

Ett råd på vägen

Ett råd på vägen till dig som vill utveckla läromedel för elever med lindrig utvecklingsstörning är att ha tillgänglighet som ledord.

Ett tillgängligt läromedel är inte bara lämpligt för denna elevgrupp utan blir ett bättre läromedel för alla elever.

Har du egna idéer?

Om du har egna idéer angående läromedel och vill ha tips på hur du kan genomföra dem är du välkommen att kontakta någon av våra läromedelsrådgivare.

Skicka ett mejl till laromedelsradgivare@spsm.se